

Innst. 300 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Meld. St. 7 (2010–2011)

Innstilling fra justiskomiteen om kampen mot organisert kriminalitet – en felles innsats

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Organisert kriminalitet

Den organiserte kriminaliteten representerer store og til dels nye utfordringer. Kriminalitetsutviklingen viser at den organiserte delen av den synes å være i vekst, og at innsatsen mot den derfor må intensiveres. Innsatsen mot organisert kriminalitet er et viktig kriminalpolitisk satsningsområde for regjeringen.

Kjennetegn ved den organiserte kriminaliteten er dens mobilitet og grenseoverskridende karakter ved at den opptrer både innenfor og på tvers av landegrenser. Den går etter vinning og makt. Hvilket kriminalitetsområde det opereres på, avhenger av hva som til enhver tid gir mest profitt, vurdert opp mot oppdagelsesrisiko og straffereaksjoner. De kriminelle anslagene er ofte målrettede, godt planlagte, og de utøves i det skjulte av lukkede, kriminelle grupper og nettverk. De organiserte gruppene og nettverkene har ofte store ressurser, og tilpasser seg fort til endrede samfunnsforhold, lovgivning, mottiltak mv.

Flere av de tradisjonelle kriminalitetsformene kan ha elementer av organiserte strukturer i seg. Et gjennomgående kriterium i ulike definisjoner av organisert kriminalitet er at kriminaliteten skal utøves av en «organisert kriminell gruppe». At mer tradisjonell kriminalitet derfor også kan være organisert kriminalitet, bidrar til at det er utfordrende å finne gode metoder for å måle omfanget av den. I tråd med trender internasjonalt er det imidlertid grunn til

å anta at den organiserte kriminaliteten er voksende også i Norge.

Den organiserte kriminaliteten avdekkes ved at politiet, påtalemyndigheten og kontrollmyndighetene driver etterretning, spaning, og kontrollvirksomhet. Det innebærer at det er av sentral betydning at lovverket er tilpasset de utfordringene som man står overfor, samt at det tilrettelegges for samarbeid og god informasjonsdeling mellom de ulike myndighetsorganene som arbeider med å bekjempe organisert kriminalitet. I tillegg til myndighetene gjør også næringslivet og mediene en viktig jobb i bekjempelsen av organisert kriminalitet, særlig ved å bidra til å avdekke og rette søkelyset mot denne kriminalitetsformen.

Regjeringen mener det er nødvendig med en helhetlig tilnærming for å kunne bekjempe organisert kriminalitet. Meldingen representerer derfor en overordnet strategi for hvordan utfordringene knyttet til den organiserte kriminaliteten vurderes, og for hvordan regjeringen mener at politiet, påtalemyndigheten og andre myndighetsorganer skal samarbeide og utvikle sine spesielle og avledede strategier.

I meldingen presenteres prioriteringer og oppfølgingsområder. Bakgrunnen for prioriteringene er at myndighetene skal gis bedre rammebetingelser for å bekjempe den organiserte kriminaliteten. Noen sentrale problemstillinger i meldingen er:

- Behovet for en organisatorisk og funksjonell styrking av den sentrale operative ledelse i politiet i saker om organisert og grenseoverskridende kriminalitet. I dette ligger blant annet en styrking av Kripos' kompetanse og slagkraft i arbeidet mot organisert kriminalitet.
- Behovet for et bedret, formalisert samarbeid mellom departement, politiet og næringslivet for informasjonsutveksling generelt, og om større

straffesaker med formål å styrke det kriminalitetsbekjempende arbeidet.

- Fortsette det norske engasjement og initiativ i internasjonale fora for å bekjempe den organiserte og grenseoverskridende kriminaliteten.
- Bedre de rettslige rammebetingelsene i bekjempelsen av organisert kriminalitet.
- En bredere satsning på forskning, kunnskaps-spredning og informasjonsformidling for å bekjempe den organiserte kriminaliteten.

Organisert kriminalitet er svært forskjelligartet kriminell virksomhet som hovedsakelig har til felles at den utøves av flere personer i fellesskap. Som framstillingen i det følgende vil vise, mener departementet at det ikke er mulig å utarbeide en felles helhetlig og operativ strategi som kan benyttes til bekjempelse av alle former for organisert kriminalitet. Det vil måtte utformes ulike strategier for de forskjellige kategorier av organisert kriminalitet.

Departementet mener imidlertid at noe skiller seg ut som felles problemområder ved bekjempelsen av organisert kriminalitet. Dette gjelder særlig samordning og samarbeid, samt politidistriktenes prioritering av og kunnskapsdeling om organisert kriminalitet.

I den helhetlige strategiske tenkning peker derfor følgende prioriterte aktiviteter seg ut for å sette politi og påtalemyndighet bedre i stand til å bekjempe organisert kriminalitet:

- Foreta en løpende vurdering av straffelovgivningen slik at den i størst mulig grad er et hensiktsmessig instrument i kampen mot organisert kriminalitet.
- Stimulere til metodeutvikling i politi/påtalemyndighet, herunder fortløpende vurdere behovet for lovendringer.
- Utvikle og styrke samhandling på tvers av politidistriktsgrensene, herunder styrke Samordningsorganets rolle.
- Arbeide for utvikling av samarbeidet mellom politi/påtalemyndighet og kontrollorganene.
- Arbeide for forbedring av instrumentene for internasjonalt samarbeid på justissektorens område.
- Utvikle målekriterier for politiets arbeid mot organisert kriminalitet.
- Utvikle budsjettfordelingskriterier som stimulerer politidistriktene/særorganene til å arbeide med organisert kriminalitet.
- For å bekjempe organisert kriminalitet er det viktig å følge pengesporet, både for å sikre bevis i forhold til straffbare handlinger som er begått og for å finne ut hvor utbyttet har tatt veien.

Det verserer ulike definisjoner og kriterier for begrepet «organisert kriminalitet». I Norge benyttes i hovedsak straffeloven § 60 a og EUs definisjon for å definere den organiserte kriminaliteten. Felles for definisjonene av organisert kriminalitet i straffeloven § 60 a og i EU er at definisjonene rettes mot hvordan kriminalitetsutøvelsen organiseres.

1.2 Internasjonalt arbeid i kampen mot organisert kriminalitet

I meldingen omtales de store internasjonale utfordringene Norge og det internasjonale samfunn står overfor når det gjelder bekjempelse av den organiserte kriminaliteten. Den organiserte kriminaliteten synes å bli mer og mer internasjonal, i den forstand at de som ønsker å bygge nettverk og allianser, opererer i mange land. Slik spredning over landegrenser vanskeliggjør det enkelte lands muligheter for effektiv rettshåndhevelse og kriminalitetsbekjempelse. Svaret på utfordringene ligger i et nært og forpliktende internasjonalt og regionalt samarbeid, myndigheter og stater imellom.

I meldingen redegjøres det for utvalgte internasjonale avtaler, konvensjoner og samarbeidsfora av betydning for bekjempelsen av organisert kriminalitet. Meldingen plasserer Norge i det internasjonale samarbeidet, angir på hvilke arenaer Norge bør prioritere sin innsats, og hvordan det bør legges til rette for samarbeid mellom de enkelte lands politi- og påtalemyndigheter.

1.3 Rapporter og trusselvurderinger

I dette kapittelet omtales noen sentrale og aktuelle trend- og trusselvurderinger med særlig vekt på å få fram et aktuelt og realistisk bilde av den organiserte kriminalitetens omfang og innhold. Hovedinnholdet i kapittelet er hentet fra Politidirektoratets trendrapporter og analyser. I tillegg har en tatt med trendanalyser og trusselvurderinger fra ØKOKRIM, fra Politiets sikkerhetstjeneste, fra Finansnæringens fellesorganisasjon og en dansk rapport som viser utviklingstrekk og innsats på nasjonalt plan i Danmark.

Hensikten med denne fremstillingen er å få fram et bilde av de trusler samfunnet står overfor, og anvisninger om hvordan disse truslene og utfordringene bør og kan møtes av politi og andre ansvarlige myndigheter.

1.4 Noen sentrale kriminalitetsområder

I meldingen behandles et utvalg av kriminalitetsformer som regjeringen, Justis- og politidepartementet og politietaten mener det er spesielt viktig å ha oppmerksomheten rettet mot i kampen mot organisert kriminalitet. Utvalget av kriminalitetsområder er

basert på de konklusjonene som trekkes, gjennom nasjonale og internasjonale analyser og trendrapporter, nasjonalt og internasjonalt, om kriminalitetsformenes utbredelse og forekomst.

De områdene som behandles er blant annet narkotikakriminalitet, menneskehandel og menneskesmugling, ulike former for IKT-relatert kriminalitet, økonomisk kriminalitet, korrupsjon og mobil vinningskriminalitet. Innenfor disse kriminalitetsformer synes utviklingen av den organiserte kriminaliteten å være alvorlig, sett både i et internasjonalt, men også i et nasjonalt perspektiv.

Hensikten med kapittelet er todelt. For det første skal kapittelet øke kunnskapen om særtrekkene i de omtalte kriminalitetsformene. For det andre skal kapittelet legge et politisk og faglig grunnlag for de operative og kriminalpolitiske strategier som må utvikles og følges opp for at kampen mot organisert kriminalitet skal bli målrettet og effektiv.

1.5 Riksrevisjonens rapport om politiets innsats mot organisert kriminalitet

Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot organisert kriminalitet (Dokument 3:10 (2009–2010)) ble overlevert til Stortinget 11. mai 2010. Bakgrunnen for undersøkelsen er at Stortinget ved flere anledninger har uttalt at kampen mot organisert kriminalitet skal prioriteres, både nasjonalt og gjennom internasjonalt samarbeid. Formålet med Riksrevisjonens undersøkelse var derfor å belyse politiets og påtalemyndighetens innsats mot organisert kriminalitet.

Departementet kommenterer i meldingen den kritikk som er reist, og gir departementets vurdering av blant annet de forslag som Riksrevisjonen anførte som nødvendige når det gjelder å forbedre politiets evne og kapasiteter til å forebygge og bekjempe den organiserte kriminaliteten. En del av de oppfølgings tiltak som Riksrevisjonen pekte på, er allerede fulgt opp av departementet. Andre er omtalt, konkretisert og innpasset som en del av regjeringens satsning mot organisert kriminalitet. Kapittelet gir også en oppsummering av høringen og kontroll- og konstitusjonskomiteens innstilling.

1.6 Organisatoriske rammer i bekjempelsen av organisert kriminalitet

Dette kapittelet beskriver kort de gjeldende organisatoriske rammebetingelser som politi, påtalemyndighet, og andre aktører i og utenfor straffesakssystemet har for å bekjempe organisert kriminalitet. Departementet legger vekt på å få belyst samarbeidsbehovet mellom politienheter og politidistrikter, og mellom politiet og kontrollmyndighetene. Betydningen av det tverrfaglige samarbeidet understrekes. En begrunner også nødvendigheten av en forsterket ope-

rativ samordning, herunder hvordan aktørene skal kunne forbedre spaning, etterretning og etterforsking.

1.7 Rettslige rammer – muligheter og begrensninger

I meldingen redegjøres det for en del lovbestemmelser som gjelder organisert kriminalitet. Noen av dem har til hensikt å definere klarere hvilke handlinger som kvalifiserer til å bli kalt «organiserte» (av betydning for strafferammen), andre gir politi og påtalemyndighet bedre verktøy i kampen mot organisert kriminalitet (lovbestemmelsen utløser fullmakt), mens andre igjen retter seg mot forberedelsen til den kriminelle handling, og vil kunne hjelpe politi og påtale i arbeidet for å hindre at organiserte kriminelle handlinger finner sted.

Det gis videre en kort orientering om betydningen av datalagring, politiregisterloven og andre virkemidler i kampen mot organisert kriminalitet. I tillegg gis en vurdering av behovet for forbedringer, både av metodisk og rettslig karakter.

1.8 Forebygging, samarbeid og kunnskap

I dette kapittelet gis det en vurdering av det viktige kriminalitetsforebyggende arbeidet som finner sted, både lokalt og sentralt. Regjeringens strategi for forebygging omtales kort. Nødvendigheten av et godt fungerende tverrsektorielt samarbeid, samarbeidet med næringslivet og det sivile samfunn i kriminalitetsbekjempelsen, fremheves. Deltakelse, engasjement og medansvar fra næringsliv og organisasjoner, er nødvendig for at samfunnet skal kunne redusere og bekjempe den organiserte kriminaliteten. Departementet tar også opp kravet til kunnskap. Det understrekes at informasjonsdeling og informasjonsformidling om kriminalitetsbildet blir mer og mer viktig for en vellykket politiinnsats, i større og grenseoverskridende saker.

1.9 Avsluttende betraktninger og prioriteringer

Meldingen belyser hvordan den grenseoverskridende, organiserte kriminaliteten på mange måter fremstår som en trussel mot vår velferd og trygghet. I tillegg er den vanskelig å avdekke og avsløre, fordi den skjer mer planlagt og utøves på tvers av både politidistriktsgrenser og landegrenser.

Kapittelet inneholder en oversikt over de viktigste tiltak og prioriteringer som regjeringen har gjennomført i kampen mot organisert kriminalitet. I kapittelet fremgår de områder regjeringen anser som viktig å prioritere i fremtiden. Dette utgjør en samlet politisk og strategisk tenkning for bekjempelse av organisert kriminalitet.

Blant de sentrale prioriteringene som kapittelet presenterer, er en bedre sentral styring av innsatsen mot den grenseoverskridende organiserte kriminaliteten. Et bedre og mer forpliktende, operativt samarbeid mellom politidistriktene, Kripos, andre særorgan og påtalemyndigheten, er avgjørende. Dessuten fremheves vurderinger av rettslig karakter, i den hensikt å forbedre politiets og påtalemyndighetens arbeidsbetingelser ytterligere. Et annet av de prioriterte områdene er også betydningen av mer aktiv og målrettet kunnskapsformidling.

1.10 Administrative og økonomiske konsekvenser

Meldingen inneholder avslutningsvis en kort vurdering av de økonomiske og administrative konsekvenser som følger av de prioriterte områdene som omtales i meldingen. Alle økonomiske konsekvenser av tiltakene som er omtalt vil bli dekket innenfor gjeldende bevilgninger. Regjeringen mener det gjennom de senere års budsjetter er lagt et godt fundament for forsterket innsats mot organisert kriminalitet.

2. Komiteens merknader

Generelt om meldingen

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Sigvald Oppebøen Hansen, Stine Renate Håheim, Thor Lillehovde og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Morten Ørsal Johansen, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, André Oktay Dahl og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, mener meldingen tar for seg et svært viktig tema. Makt og vinning er hovedmålet med kriminaliteten, som det er grunn til å tro er økende både i Norge og internasjonalt. Det fremkommer av meldingen at hvilket kriminalitetsområde det opereres på, avhenger av hva som til enhver tid gir mest profitt, vurdert opp mot oppdagelsesrisiko og straffereaksjoner. De kriminelle anslagene er ofte målrettede, godt planlagte, og de utøves i det skjulte av lukkede grupper og nettverk. Disse gruppene har ofte store ressurser, og tilpasser seg fort til endrede samfunnsforhold, lovgivning, og andre tiltak. Det er sannsynlig at profitten som erverves i denne sammenheng, brukes til å finansiere annen ulovlig aktivitet.

Komiteen vil fremheve at organisert kriminalitet i større og større grad handler om økonomisk kriminalitet. Komiteen mener at den samlede beskrivelsen av økonomisk kriminalitet i meldingen, samt

beskrivelsene fra Finanstilsynet, Skattekrim Øst, Næringslivets Sikkerhetsråd og ØKOKRIM under høringen 23. februar 2011, gjør det klart at bekjempelse av denne typen kriminalitet må prioriteres i tiden fremover. Dette vil være viktig både med tanke på den alminnelige rettsfølelse og for å ivareta samfunnets interesser. Komiteen mener derfor at man i økt grad må følge pengene og i økt grad prioritere etterforskning av dette, noe som også vil bidra til å kunne bekjempe annen kriminalitet som følger i kjølvannet av økonomisk kriminalitet, som for eksempel vold.

Komiteen viser til at Politidirektoratet og Justisdepartementet arbeider med en evaluering av politireformen. Et viktig element i evalueringen er dagens politistruktur, herunder antallet politidistrikt. Komiteen mener evalueringen vil gi verdifulle innspill i Stortingets videre arbeid med utformingen av fremtidens politi og i vurderingen av om antallet politidistrikter bør reduseres. Det vil i overskuelig fremtid være behov for store investeringer i politiet. De positive effektene av nærhet til innbyggerne og tryggheten det skaper at politiet er til stede i lokalmiljøene, må avveies mot behovet for effektiv ressursutnyttelse og prioritering av politiets målrettede kamp mot organisert kriminalitet og de stadig nye utfordringene som samfunnet blir stilt overfor med grenseoverskridende kriminalitet.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen i sin rapport «Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot organisert kriminalitet» (Dokument 3:10 (2009–2010)) avdekket at det var store forbedringspotensialer på flere områder. Manglende samhandling på tvers av politidistriktene, lite koordinering av innsatsen fra Politidirektoratet og få incitamenter for politidistriktene til å prioritere slik kriminalitet medførte lite tilfredsstillende resultater i flere år. Komiteen vil fremheve at målrettet innsats fra enkelte politidistrikter har vært til god inspirasjon for andre politidistrikter, og bidratt til større forståelse for hvordan deler av den kriminelle virksomheten utøves.

Komiteen viser til at politiet i Kontroll- og konstitusjonskomiteens høring i saken redegjorde for en rekke endringer som er foretatt etter Riksrevisjonens undersøkelse. Komiteen legger til grunn at dette har medført forbedringer i politiets arbeid – både internt i politidistriktene, mellom politidistriktene og Politidirektoratet, samt at opprettelsen av samordningsorganet vil føre til positive effekter i koordineringen av arbeidet med distriktsoverskridende kriminalitet. Ved vurderingen av de konkrete tiltakene i meldingen, legger komiteen til grunn at beskrivelsen gir et dekkende bilde av politiets oppfølging av Riksrevisjonens undersøkelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener den største utfordringen i politiet nå er at etaten ikke er dimensjonert riktig i forhold til de utfordringer den står overfor. Det er tverrpolitisk enighet om en høyere bemanningsgrad på 2 tjenestemenn pr. 1 000 innbygger. Det er avgjørende for kampen mot organisert og annen kriminalitet at man får politiet opp på dette nivået. Dette kombinert med bedre investeringstakt og smartere IKT-løsninger vil gjøre kampen mot organisert kriminalitet mer effektiv og slagkraftig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enige i flere av de tiltak som det i meldingen legges opp til, men mener også at meldingen er lite konkret på enkelte områder.

Disse medlemmer ser også nødvendigheten av å vurdere dagens struktur i politidistriktene. Færre distrikter og flere bemannede politiposter er viktig for at politiet skal være synlig ute i Distrikts-Norge. Dette vil blant annet løse noen av de utfordringene man har når det gjelder samhandling mellom distriktene. Det viser seg også i flere tilfeller at dagens politidistrikter blir for små når det kommer til personellressurser. Fagmiljøene innen distriktet blir ikke slagkraftige nok til, på egen hånd, å kunne etterforske alvorlige og store saker.

Dette er grunnen til at disse medlemmer ønsker en struktur med mellom 5 og 10 distrikter i stedet for dagens 27. Med en slik struktur vil de enkelte kompetansemiljøene bli større og sterkere og således være i stand til å takle de mer komplekse problemstillinger som preger dagens kriminalitetsbekjempelse. Man får i økende grad evne til å spesialisere seg, noe som vil tette en del av gapet mellom forskjellen i spesialavdelinger som Kripos og ØKO-KRIM contra Økoteam og sedelighetsavsnitt osv. i det enkelte distrikt. Med så store enheter vil de økonomiske utfordringene knyttet til samarbeid over distriktsgrenser bli mindre, og strukturen blir således mer et argument for samarbeid på tvers av distriktene, i motsetning til nå hvor strukturen er et motargument.

Disse medlemmer er bekymret for den utviklingen man ser når det gjelder barneporno og seksuelle overgrep mot barn. Disse medlemmer registrerer at lovbrudd av denne typen ofte skjer gjennom nettverk med flere involverte. Det er derfor, etter disse medlemmers mening, viktig at politiets kamp mot denne type kriminalitet trappes opp og at politiet tilføres øremerkede ressurser i denne kampen.

Disse medlemmer ser det som viktig å ha bedre kontroll ved Norges grenser. Disse medlemmer mener at god grensekontroll, både inn og ut av landet, er en viktig faktor for å begrense den

organiserte kriminaliteten. I den forbindelse vil disse medlemmer gi tollvesenet begrenset politimyndighet samtidig som ressursene til tolletaten økes.

Disse medlemmer er bekymret over den utviklingen man ser når det gjelder ID-tyveri. Dette problemet vil mest sannsynlig bare bli større. Disse medlemmer har merket seg at det er lett for kriminelle å skaffe til veie de opplysninger man trenger for å kunne stjele en annen persons identitet. Disse medlemmer mener at personnummer som sikker identifikasjon er gammeldags og lite hensiktsmessig, og vil at regjeringen skal utrede andre metoder for sikker identifikasjon. Samtidig vil disse medlemmer forby offentliggjøring av skattelister, for å gjøre det vanskeligere for kriminelle å innhente opplysninger som senere kan benyttes som grunnlag for kriminell aktivitet.

Disse medlemmer mener det tvinger seg frem et behov for strengere innvandringspolitikk og strengere registreringsrutiner ved asylankomst og ankomst av øvrige innvandrere, i bekjempelsen av terrorisme. Det er sannsynligvis bare en svært liten andel av innvandrerbefolkningen som er villig til å delta i terrorhandlinger, men jo flere innvandrere Norge mottar, desto større blir også terrorfaren. Disse medlemmer mener derfor at en generell innvandringspolitisk innstramning i seg selv kan bidra til å redusere terrorfaren.

Disse medlemmer viser til at terrorisme i stor grad er et attraktivt verktøy for personer fra ekstreme islamske miljøer i visse land, og at Fremskrittspartiets forslag til utlendingslov i Innst. O. nr. 42 (2007–2008) åpnet for en differensiert innvandringspolitikk ut fra opprinnelsesland og tok høyde for de integreringsutfordringer innvandrere fra det aktuelle landet erfaringsmessig representerer. Dette ble gjort gjennom å innføre et nytt prinsipp om «integreringspolitiske hensyn» i utlendingslovgivningen. I praksis er dette imidlertid allerede langt på vei eksisterende politikk, siden visumbestemmelser og EØS-regler fører til at ulike innvandrergrupper møter ulike regelsett.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet fremmet et komplett forslag til ny norsk utlendingslov i Innst. O. nr. 42 (2007–2008), der det ble åpnet for utstrakt bruk av DNA-testing i utlendingsaker. I §§ 42 og 77 i Fremskrittspartiets lovforslag ble det åpnet for DNA-test i enhver utlendingssak der det er nødvendig å fastslå om det eksisterer en familierelasjon, og i § 90 ble det slått fast at det skal tas fotografi, fingeravtrykk og DNA-profil i forbindelse med en rekke andre utlendingssaker. Disse DNA-profilene skal lagres i et nasjonalt DNA-register som også skal kunne brukes i forbindelse med blant annet kriminalitetsbekjempelse. Disse medlemmer

mener at et slikt register vil kunne være nyttig, og ikke bare når det gjelder å få registrert potensielle terrorister, men også når det gjelder å spore opp personer som ikke selv er i registeret, men som har slektninger som har måttet gjennomgå slik DNA-test. PST skal ha tilgang til dette registeret, og disse medlemmer mener man må foreta en vurdering av hvorvidt også andre deler av politiet bør ha det.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå nødvendige endringer for en utvidet registrering og kontroll ved ankomst av innvandrere slik at registreringen også omfatter DNA-profiler.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sørger for at PST og andre relevante politienheter får tilgang på alle registrerte opplysninger om ankomne innvandrere.»

Komiteens medlemmer fra Høyre støtter tiltakene i meldingen. Etter disse medlemmers oppfatning burde imidlertid tiltakene kommet tidligere. Disse medlemmer imøteser en rask iverksettelse av de ulike tiltakene.

Disse medlemmer viser til representantforslag fra André Oktay Dahl, Arve Kambe, Anders B. Werp, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner om strategi og tiltak for å bekjempe organisert kriminalitet, Dokument 8:137 S (2009–2010), Innst. 50 S (2010–2011). I forslaget fra Høyre ble det fremmet syv forslag med konkrete tiltak som alle vil gjøre politiets arbeid mot organisert kriminalitet mer effektivt og målrettet. Over lang tid har politiets innsats mot den organiserte og alvorlige kriminaliteten ikke vært tilfredsstillende.

Disse medlemmer vil fremheve at et sentralt suksesskriterium for politiets evne til å bekjempe den organiserte kriminaliteten er det økonomiske handlingsrommet politidistriktene og særorganene har. Disse medlemmer viser i den forbindelse til Høyres alternative statsbudsjetter for perioden 2006–2011, hvor det har blitt foreslått en vesentlig økning av politiets driftsbudsjetter. Disse medlemmer viser videre til representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders B. Werp, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl om plan for IKT-investeringer i politiet og reell styrking av politiets driftsbudsjett, Dokument 8:33 S (2010–2011).

Disse medlemmer vil fremheve representantforslag om sivil kompetanse i politiet, Dokument 8:155 S (2009–2010), Innst. 49 S (2010–2011), fra representantene André Oktay Dahl, Anders B. Werp, Elisabeth Aspaker, Ingjerd Schou, Linda C. Hofstad Helleland og Michael Tetzschner. I forslaget viste

representantene hvordan en mer målrettet bruk av sivil ansatte både kan effektivisere politiets arbeid og øke kvaliteten ved å øke bruken av spesialister i taktisk og teknisk etterforskning innen en rekke kriminalitetsformer. Disse medlemmer støtter regjeringens ambisjoner om at politiet i større grad skal benytte siviles ekspertkompetanse. Etter disse medlemmers oppfatning blir imidlertid disse politiske signalene sendt altfor sent.

Pengesporet

Komiteen vil peke på at penger som erverves ved kriminell virksomhet, i en del tilfeller sluses inn i den legale økonomien gjennom blant annet å hvitvaske utbyttet fra kriminell virksomhet. For å lykkes med å bekjempe den økonomiske kriminaliteten må politiet og påtalemakten settes i stand til å avdekke de økonomiske transaksjonene som de involverte i organisert kriminalitet har foretatt eller planlegger, det såkalte «pengesporet». Dette er viktig av flere grunner; både for å skaffe til veie bevis for hvilke straffbare handlinger som er begått eller planlegges, hvem som har deltatt i den kriminelle virksomheten, og for å finne ut hvor utbyttet har tatt veien.

Inndragning

Komiteen mener det er viktig å benytte inndragning av utbytte i større grad enn det som gjøres i dag. Per i dag har det svært begrenset verdi å få dom på inndragning mot siktede hvis ikke inndragningen effektueres ved at siktede faktisk fratas verdiene som er ervervet ved kriminalitet. For å sikre seg verdier som det vil være grunnlag for å inndra i straffesaken, må det derfor på et tidlig stadium i etterforskningen besluttet beslag av formuesgjenstander, heftelse i siktedes formue eller at formuen settes under forvaltning. Når det foreligger rettskraftig dom, er det viktig at dommen følges opp ved at inndragningskravet tvangsfullbyrdes. I en del tilfeller bør undersøkelser fortsette etter rettskraftig dom for å spore opp utbyttet. Komiteen mener at det å frata dem som er involvert i profittmotivert kriminalitet selve profitten, er viktig både som en reaksjon på selve kriminaliteten, og for at befolkningen skal ha tillit til strafferettssystemet. Det er en stor utfordring at organisert økonomisk kriminalitet i dag ofte lønner seg, selv om den som utøver kriminaliteten blir domfelt. Ofte venter gevinsten på utsiden. Dette er en situasjon som er helt motsatt av den komiteen ønsker, kriminalitet skal ikke lønne seg. Komiteen mener derfor det er avgjørende å sette i verk tiltak for å sikre at utbytte av kriminalitet inndras, og er enig i at regjeringen vil vurdere å fremme forslag om endring av reglene for foreldelse av inndragningskrav.

Hvitvasking

Komiteen mener det er behov for et større fokus på hvitvasking. Hvitvasking kan gjennomføres ved økt privat forbruk, kanalisering av utbytte inn i videre drift av selskaper, eller investering av utbytte mer eller mindre direkte. Ifølge meldingen er investeringsobjekter som går igjen i forbindelse med hvitvasking oppussing av eiendom, bil, båt, kunst, antikviteter og smykker, som alle representerer bransjer med utstrakt grad av kontanthandel. En stor del av utbyttet fra straffbare handlinger hvitvaskes ved at penger sendes «omveier» gjennom stråmenn eller selskaper for å tilsløre hvor pengene kommer fra og hvor de går videre. Mange av selskapene driver også med legal forretningsdrift, og det er derfor vanskelig å avdekke at deler av pengestrømmen kommer fra illegal aktivitet. Etter tilslørende omveier ender pengene ofte i utlandet, gjerne i skatteparadis. En slik måte krever profesjonalitet og planlegging, og fiktiv fakturering er nødvendig for å få regnskapene i selskapene til å stemme.

Komiteen vil peke på at meldingen også beskriver en mer aktiv form for hvitvasking, hvor det er utstrakt kontakt mellom kriminelle aktører og finansielle «eksperter». En rekke profesjonelle aktører som advokater, revisorer, takstmenn, synes ifølge meldingen å være med å tilsløre midlenes opprinnelse og gi råd for hvordan disse bør plasseres. Utviklingen av særlig den aktive formen for hvitvasking er urovekkende, og med tanke på at det i liten grad avdekkes hvitvaskingssaker i politidistriktene, synes det nødvendig med en sterkere prioritering av hvitvaskingskriminaliteten.

Komiteen mener regjeringen bør sette inn nødvendige tiltak for å sikre større åpenhet rundt kanaler for hvitvasking, herunder transaksjoner som kanaliseres gjennom «eksperter». Komiteen mener at regjeringen helt konkret bør vurdere lovendringer for å sikre at klientkontoer ikke kan benyttes som et verktøy for kriminalitet, samtidig som advokaters taushetsplikt ivaretas, og ber derfor departementet utrede dette nærmere.

Komiteen viser til Advokatforeningens høringsuttalelse om dette spørsmålet. Foreningen mente man kunne løse problemet gjennom at klienter får opplysningsplikt om transaksjoner som går til utlandet, uten at man gjør noe med advokaters taushetsplikt og vern om klientkontoen. Komiteen mener dette forslaget er ett av flere mulige tiltak og ønsker at regjeringen ser nærmere på det.

Innsidehandel og utro tjenere

Komiteen vil peke på at meldingen slår fast at hvitvasking av utbytte gjennom papirverdimarkedet er en ny trend og at det er indikasjoner på at finans-

miljøer har egne «hvitvaskingssentraler». Dette er en alvorlig utvikling samfunnet må ta på alvor.

Komiteen merker seg at Finanstilsynet beskriver flere forhold i verdipapirmarkedet som tyder på mer organisert kriminalitet, heriblant såkalte investorbedragerier, som Finanstilsynet ser stadig mer av. Komiteen mener det er viktig å informere om denne typen bedrageri, og mener det er positivt at Finanstilsynet advarer mot dette på sine hjemmesider. Finanstilsynet har også erfaring med innsidere i verdipapirforetak, som meglere eller corporatemedarbeidere, som samarbeider med en gruppe investorer. Komiteen ser utfordringene med at denne formen for kriminalitet er vanskelig å bevise, men mener likevel at det er viktig at denne formen for aktivitet aktivt bekjempes.

Komiteen ser med bekymring på situasjonen Finanstilsynet beskriver med investorer bosatt i ett land med et investeringsselskap i ett annet land (gjerne skatteparadis), der telefonene registrert i et tredjeland gjør godt timede aksjehandler i utenlandske aksjer gjennom norske verdipapirforetak, og transaksjoner i norske aksjer gjennom utenlandske verdipapirforetak. Finanstilsynet mener det er grunn til å tro at det i enkelte av disse tilfellene finnes et marked for innsideinformasjon. Komiteen mener dette viser behovet for og viktigheten av samarbeid mellom finansinstitusjoner, tilsyn og politi, samt behovet for grenseoverskridende samarbeid, for å kunne avdekke økonomisk kriminalitet.

Komiteen merker seg at det synes å være en økning av «utro tjenere» som mot betaling skjuler informasjon eller gir tillatelser på uriktig grunnlag innen ulike bransjer som bank, finans, eiendomsmegling og offentlige etater. Eksempler på dette er den såkalte «Nordea-saken» og boligsvindel-sakene i Østfold. Finansnæringen erfarer i økt grad at kriminelle infiltrerer finansinstitusjoner for å få tilgang til sikkerhetsrutiner, kundeopplysninger og forretnings-sensitiv informasjon etter at den ytre sikringen av systemer og verdier ble mer effektiv. Komiteen mener det er avgjørende med et godt samarbeid mellom myndighetene og næringslivet for å bekjempe denne formen for kriminalitet.

Korrupsjon

Komiteen vil også påpeke viktigheten av å bekjempe korrupsjon. Tall fra PriceWaterhouseCoopers «Global Economic Crime Survey» fra 2009 viser at 21 pst. av de deltagende norske virksomhetene hadde vært utsatt for korrupsjon og/eller bestikkelser. Det globale nivået på det samme spørsmålet var 27 pst. I Næringslivets sikkerhetsråds «Kriminalitets- og sikkerhetsundersøkelse 2008» rapporterte 8 pst. av virksomhetene at de kjente til konkrete eksempler på korrupsjon i egen bransje siste år. 2 pst.

av virksomhetene kjente til at noen i eget selskap var tilbudt bestillinger eller smøring for at leverandør skal få oppdrag. Komiteen mener tallene må tas på alvor, og mener det er nødvendig å sørge for at også etterforskning av korrupsjon prioriteres. Det er også viktig med åpenhet og fokus på tematikken.

Skattekriminalitet

Komiteen tar på alvor at Skatt Øst i komiteens høring uttalte at skattekriminaliteten er omfattende, og at det er all grunn til å tro at den er økende, i større grad er organisert, blir multikriminell og grenseoverskridende. Fiktiv fakturering avdekkes stadig, og skatteetaten kjenner til kjeder av leverandører som organiserer svart arbeid og utsteder falske og fiktive fakturaer for å unndra skatt og moms, ofte ved å kamuflere svarte lønninger. Komiteen mener derfor skatteetatens prosjekt for å avdekke fiktiv fakturering som startet i 2009, og som til nå har avdekket unndragelser for 284 mill. kroner, er svært positivt.

Komiteen mener videre det er avgjørende for å bekjempe skattekriminalitet å sørge for at sjansen for å bli oppdaget økes. KRISNO-undersøkelsen (Næringslivets sikkerhetsråd) fra 2009 viser at oppklaringsrisikoen oppleves som lav i bransjer som bygg og anlegg og i restaurantbransjen, der henholdsvis 45 pst. og 44 pst. svarte at det var liten risiko for å bli tatt.

Prioritering av etterforskning av økonomisk kriminalitet, herunder styrking av Økoteam

Komiteen etterlyser tiltak for å avdekke og bekjempe flere tilfeller av økonomisk kriminalitet, og ønsker den varslede handlingsplanen mot økonomisk kriminalitet velkommen. Komiteen viser til at regjeringen har økt fokus på tematikken gjennom blant annet å satse på økt kompetanse i innsatsen mot økonomisk kriminalitet, og ved å styrke ØKOKRIM både i antall ansatte og gjennom store investeringer i ett system for analyser av mistenkelige transaksjoner og annen finansiell etterretning (ASK). Komiteen mener videre det er svært positivt at samtlige politidistrikter nå har tverrfaglige økoteam, og at ordningen med bistandsrevisorer er blitt landsdekkende. Komiteen mener imidlertid at det er behov for å styrke økoteamene ytterligere, og ønsker regjeringens varslede tiltak om å opprette 10 nye årsverk i politidistriktene økoteam velkommen.

Komiteen mener det er positivt at finansiell etterforskning nå er en del av grunnutdannelsen ved Politihøgskolen, samtidig som faget også tilbys som fordypningsfag, og at det arrangeres årlige kurs for etterutdanning, der medlemmer av politidistriktene økoteam har prioritet.

Komiteen vil presisere at det er viktig at politiet prioriterer å tiltrekke seg relevant kompetanse

ved rekruttering til etterforskningsgruppene. Blant annet er det, etter komiteens syn, avgjørende at etterforskningsgruppene innehar kompetanse i økonomi og regnskap. Komiteen mener, som det også skisseres i meldingen, at den økonomiske etterforskningen bør være en integrert og viktig del av etterforskningen av den straffbare handlingen. Etterforskningen må blant annet omfatte undersøkelse av siktedes banktransaksjoner, registreringer i Eiendomsregisteret, Løsøreregisteret, Autosys (motorvognregisteret), gjennomgang av inntekter og utgifter, kontroll av valutatransaksjoner og gjennomgang av hvitvaskingsmeldinger hos ØKOKRIM. I kartleggingen av de kriminelles økonomiske transaksjoner er det dessuten viktig med et tett samarbeid med kontrollatene.

Komiteen vil understreke at økonomisk kriminalitet må bekjempes av flere myndighetsorganer i fellesskap. En tydelig ansvarsfordeling mellom disse vil medføre mer målrettet og effektivt arbeid. Skattemyndighetene har bred kunnskap om ulike former for skattekriminalitet, fra de mindre forseelsene til større saker om betydelige økonomiske verdier, og bør derfor være samfunnets spydspiss i dette arbeidet. Økokrim er den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet. Årlig mottar Økokrim et betydelig antall meldinger om mistenkelige transaksjoner (hvitvasking), innsidehandel, bedrageri, korrupsjon og annen økonomisk kriminalitet. Dagens ressursituasjon tilsier at Økokrim ikke har kapasitet til å etterforske alle meldinger som mottas om mulig økonomisk kriminalitet. Økokrim bør derfor få handlingsrom til å prioritere de store sakene og sakene om såkalt hvitsnippskriminalitet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at den moderne kampen mot organisert kriminalitet krever at man tenker nytt i rekrutteringsarbeidet. Politiet fremstår som en attraktiv arbeidsplass også for andre enn dem som har gått på Politihøgskolen. Rekrutteringen burde endres fra at politifolk spesialiseres etter behov, til at man heller finner ut hvilken kompetanse man trenger og rekrutterer deretter. På denne måten vil for eksempel økonomer, revisorer og ingeniører finne det attraktivt å være i politiet, samtidig som etaten får nødvendig spisskompetanse til å følge stadig mer kompleks kriminalitet. De som besitter en kompetanse politiet trenger, burde kunne gjennomføre et kortere og mer tilpasset utdanningsløp og således komme i gang med tjeneste etter relativt kort tid. På denne måten bruker man kortere tid på utdanningen og får inn høyere kompetanse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener dette sammen med større

enheter vil skape slagkraftige og effektive kompetanseenheter i alle politidistrikter.

«Ny kriminalitet» – datakriminalitet

Komiteen merker seg med alvor at IKT- og cyberkriminalitet, den såkalte «nye organiserte kriminaliteten», øker. Kriminaliteten rammer både enkeltmennesker og private og offentlige institusjoner. Eksempler på dette er innplassering (datainnbrudd) av ondsinnet programvare (trojanere) og infisering av datamaskiner og nettverk med elektroniske «agenter» som er målrettet for tapping eller skadeverk, dataangrep for å sette viktige mål og aktiviteter ut av funksjon (DDOS angrep), bruk av botnets (robotic network) for å iverksette angrep og skjule spor, forfalskning og salg av kredittkortnumre og personopplysninger/identiteter, samt distribusjon av seksuelle overgrep mot barn over Internett.

Komiteen mener det er viktig å ta inn over seg at cyberkriminalitet er et svært ressurs- og kompetansekrevende kriminalitetsområde som forutsetter stor innsats hvis kampen mot cyberkriminalitet skal bli tilstrekkelig effektiv og gi resultater. I den sammenheng nevnes behov for økt tilgang til de kriminelles «cyberspace». Kommunikasjonskontroll må suppleres med andre metoder. Komiteen vil også trekke frem behovet for spesialkompetanse i politiet for å møte «den nye kriminaliteten». Det vil også foreligge et økt behov for spesialister som kan gjennomføre åpen og lukket «patruljering», herunder etterretning på nettet.

Komiteen viser til at utfordringene knyttet til cyberkriminalitet ikke kan løses innenfor rammene av nasjonalstaten. Norge bør derfor være en pådriver for internasjonal harmonisering og regulering av cybersikkerheten. Norge må inngå i et forpliktende internasjonalt samarbeid for effektiv håndtering gjennom informasjonsdeling, men også innen etterforskning og straffeforfølgning av kriminell aktivitet.

Komiteen viser til at mange land med høy grad av IKT-bruk, heriblant Norge, har utarbeidet, eller er i ferd med å utarbeide, strategier for cybersikkerhet. Ansvarsforhold og de rettslige rammer knyttet til cybersikkerhetsarbeidet er imidlertid uavklarte – også internasjonalt. Noen fellesnevne fra de ulike lands strategier innebærer å finne metoder for å utnytte cyberspace bedre – og samtidig beskytte seg mot potensielle motstandere. Samarbeid mellom private og offentlige myndigheter fremheves som en kritisk suksessfaktor. Det samme gjelder internasjonalt samarbeid, blant annet når det gjelder regelverksutvikling og hendelseshåndtering. Det er behov for forsterket samordning, tydeliggjøring av det politiske ansvaret og videreutvikling av den statlige operative evnen.

Komiteen vil påpeke betydningen av sterk koordinering, og at det er viktig med plassering av et tydelig ansvar for oppfølging av strategier og tiltak innenfor cybersikkerhet. På lik linje er Norges nasjonale sikkerhet, økonomiske fremgang og sosiale velferd kritisk avhengig av tilgjengelighet, integritet og konfidensialitet i en rekke informasjons- og kommunikasjonsteknologier.

Komiteen viser til at det i juli 2010 på OSCE sin årskonferanse i Oslo ble vedtatt en resolusjon som omhandlet viktigheten av å øke samarbeidet og informasjonen medlemslandene imellom samt styrke internasjonale lover for å ivareta en felles front mot cyberkriminalitet og sikkerhet.

Komiteen viser til at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) i desember 2009, på oppdrag fra Justisdepartementet, la frem en strategi for cybersikkerhet. Her blir det påpekt at Norge i dag ikke har tilstrekkelig situasjonsoversikt og forståelse, selv om det foreligger flere utredninger knyttet til behov og metodikk for å identifisere kritiske IKT-systemer. Disse er imidlertid ikke operasjonalisert og implementert. Videre er behovet for å synliggjøre en bedre tverrsektoriell koordinering, informasjonsdeling og tydeliggjøring av roller og ansvar et satsingsområde. Komiteen har merket seg tiltaket som lanseres i NSMs sikkerhetsstrategi om at det bør opprettes en gruppe for faglig støtte til Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet.

Komiteen vil fremheve at beskyttelse mot datakriminalitet og etablering av cybersikkerhet må være høyt prioritert. Komiteen vil følge utviklingen nøye og imøteser regjeringens forslag til tiltak.

Komiteen mener dataavlesning, også kalt ransaking av datasystemer, er et viktig virkemiddel for å bekjempe kriminalitet. Ny teknologisk utvikling som setter kriminelle i stand til å forbigå elektroniske låsemekanismer i form av blant annet kryptering og anonymitetstjenester, gjør imidlertid at det er behov for endring av regelverket (straffeprosessloven § 199a). Komiteen ser frem til at regjeringen vil legge frem et forslag om lovendring på dette området.

Komiteen mener det er viktig at regjeringen handler raskt når det viser seg å være behov for lovendringer for å møte den nye kriminaliteten. Et eksempel på at dette ble gjort, var da regjeringen foreslo et lovforbud mot skimmingutstyr fra utlandet.

Videre mener komiteen, i tråd med anbefalingen fra NSM, at det bør jobbes mot å etablere et nasjonalt cybersenter, i tråd med de retningslinjer gitt i strategien for cybersikkerhet, med det mål å styrke Norges evne til effektivt å håndtere og respondere på alvorlige IKT-hendelser og situasjoner, samt ivareta koordineringsrollen og økt samarbeid både nasjonalt og internasjonalt. Tilsvarende senter ble 23. februar

2011 vedtatt etablert i Tyskland, hvor et «Cyberabwehrzentrum» innen kort tid vil være på plass. Andre land en kan sammenligne seg med, har lignende vedtak på gang.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at regjeringen snarest må opprette en gruppe for faglig støtte til Justisdepartementet og Forsvardepartementet, i tråd med behovet til NSM.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest opprette en gruppe for faglig støtte i kampen for cybersikkerhet til Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet.»

«Stortinget ber regjeringen snarest etablere et nasjonalt cybersenter, i tråd med retningslinjer gitt i strategien for cybersikkerhet.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, viser til at Arbeiderpartiet og Høyre den 28. mars 2011 inngikk avtale om å gjøre endringer i norsk lovgivning om lagring og sletting av elektroniske trafikkdata. Ved avtalen ble EUs datalagringsdirektiv gjennomført i norsk rett. Avtalen sikrer at politiet, på strenge vilkår, får virkemidler for å bekjempe alvorlig kriminalitet. Politiet får nødvendige verktøy for å etterforske, oppklare og straffeforfølge alvorlige straffbare forhold, som terrorhandlinger og organisert kriminalitet. Flertallet mener videre at den teknologiske utviklingen gjør at det er behov for å lagre kommunikasjonsdata. Dette behovet har vært påpekt fra politiet og påtalemyndigheten i over ti år. Problemstillingene har blitt diskutert i fire offentlige utredninger i det samme tidsrommet, uten at noen regjering har fremmet forslag om de nødvendige lovendringene. Flertallet vil påpeke at det er avgjørende for at politiet skal kunne bekjempe kriminalitet på nett at lagringstiden for IP-adresser blir utvidet. Flertallet er av den oppfatning at det er en direkte hindring for forebygging og oppklaring av alvorlig kriminalitet, som spredning av overgrepsskildringer av barn, at man i dag kun har anledning til å lagre IP-adresser i tre uker. Flertallet vil understreke at personvernet styrkes på en rekke viktige samfunnsområder ved avtalen, både i og utenfor justissektoren, gjennom innføring av strenge regler for uthenting, oppbevaring og sletting av lagringspliktige data.

Gjengkriminalitet

Komiteen mener den målrettede innsatsen mot gjengkriminalitet de siste årene har vært svært viktig for å svekke gjengene. Prioriterte målsettinger som å

beslaglegge gjengenes store arsenal av skytevåpen, kutte i gjengenes inntekstkilder, og å inndra det straffbare utbyttet, har vært vellykket. Som følge av streng håndhevelse av våpenloven med varetektsfengsling og seks måneders ubetinget fengsel, våger få gjengkriminelle å gå bevæpnet. En god dialog mellom politi, gjengmedlemmer og deres løpegutter har styrket den forebyggende innsatsen, og kommunikasjon og politiets oppfølging har bidratt til at flere planlagte kriminelle handlinger er blitt avverget. I bydeler i Oslo hvor politiet tidligere opplevde å ha liten tillit og kontakt med gjengmedlemmer og ungdom, er situasjonen vesentlig forbedret, og flere ungdommer i randsonen til gjengene har på grunn av politiets tilstedeværelse og ikke minst personkunnskap valgt å trekke seg vekk fra miljøet, noe som er svært positivt.

Komiteen støtter opp om regjeringens videreføring av arbeidet med å bekjempe gjengkriminalitet.

Innsats mot MC-kriminalitet

Komiteen mener meldingen gir en god oversikt over situasjonen og utfordringene knyttet til de såkalte 1pst. MC-klubbene. Komiteen mener videre det er bekymringsfullt at ca. 2/3 av medlemsmassen i disse klubbene er straffedømte, og at politiet har registrert en vedvarende aktiv rekruttering til de kriminelle MC-gjengene i Norge og internasjonalt. Komiteen kjenner til at medlemmer i kriminelle MC-gjenger i Norge knyttes til innførsel og omsetning av narkotika og torpedovirksomhet, og at vold og trusler benyttes som avstraffelsesmetode både utad mot rivaliserende klubber og innad i klubbene. Komiteen ser med alvor på at politiet er av den oppfatning at medlemmene i langt større grad enn tidligere kamuflerer den kriminelle virksomheten som bedrives, og at man som et resultat av dette ser at miljøer som tidligere ikke i stor grad hadde kontakt med de kriminelle MC-miljøene, nå står for mye av den «primære» kriminaliteten, som torpedooppdrag og salg og anskaffelse av narkotika, selv om planleggingen av de kriminelle handlingene fremdeles foretas av de enkelte medlemmer.

Komiteen vil peke på at politiet har opplysninger som tyder på at enkeltmedlemmene i de kriminelle MC-gjengene bedriver utstrakt torpedoaktivitet, og at deler av overskuddet fra denne virksomheten synes å tilfalle klubbkassen. Virksomheten foregår ofte i et miljø der aktørene opererer i en «gråsonen» mellom legitime og illegitime fordringer. Fordringene er også ofte videresolgt og har vært gjennom flere ledd før de ender opp hos det kriminelle MC-miljøet. Politiet får i liten grad kjennskap til slike saker med mindre det utøves vold. Selv i disse tilfellene er det vanskelig å få fornærmede til å anmelde. Selv om mange av medlemmene i de krimi-

nelle MC-gjengene er straffedømte og enkelte av dem også for deltakelse i en kriminell gruppe, er ikke klubbene som sådan straffedømte. Medlemskap i disse gjengene gjør det imidlertid enklere å begå kriminalitet, også organisert kriminalitet, da medlemskap gir en kontakt i et miljø hvor det begås kriminalitet. Komiteen er kjent med at kriminelle MC-gjenger samarbeider med andre kriminelle nettverk når dette anses hensiktsmessig for å oppnå optimal kontroll og fortjeneste, herunder også grupperinger av voldelig fotballpøbel. Komiteen ser i denne sammenheng frem til et lovforslag fra departementet som vil bidra til å bekjempe voldelig fotballpøbel, i tråd med anbefalingene fra Kripos.

Komiteen er positiv til Politidirektoratets arbeid mot 1pst. MC-klubbene. Komiteen vil videre berømme Kommunenes Sentralforbund (KS) for å ha fokus på å motarbeide disse klubbene, og for å erklære dem som uønskede. Komiteen mener at initiativet på lokalt nivå, også må følges opp på nasjonalt nivå, og ønsker å bidra til dette.

Komiteen har tilegnet seg kunnskap om de såkalte 1 pst. MC-klubbene som gjør at det er grunnlag for å vurdere ytterligere tiltak for å bekjempe disse klubbene i Norge. Ettersom de kriminelle MC-miljøene på mange måter er atypiske i forhold til mye av den organiserte kriminaliteten, ved at de er lett synlige som følge av at de har blant annet klubbhus og arrangementer, og har en klar struktur med lover og regler for organisering og administrasjon, mener komiteen det er viktig å iverksette tiltak som vil gjøre dem mindre synlige i samarbeid med politi og kommuner.

Komiteen ønsker for øvrig meldingens tiltak på området velkommen.

Mobile vinningskriminelle

Komiteen vil peke på at mobil vinningskriminalitet krenker den personlige integriteten og reduserer den allmenne trygghetsfølelsen til enkeltmennesker. Særlig gjelder dette tyveri fra bopel der de østeuropeiske kriminelle har operert på en måte som har skapt frykt. Komiteen mener omfanget og organiseringen av den mobile vinningskriminaliteten som gir store økonomiske tap for enkeltpersoner og for samfunnet som sådan, taler for at politiet bør prioritere å bekjempe denne typen kriminalitet. Komiteen mener videre politiet har gjort en god jobb med å avdekke nettverk og gjerningspersoner, og er positiv til politiets samhandlingsprosjekter på dette området. Komiteen vil i denne sammenheng trekke frem prosjektene «Grenseløs», «Vestvind» og «Majorstuaprojektet».

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at mye av den organiserte

kriminaliteten stammer fra grupperinger utenfor Norges grenser. Mange østeuropeiske ligaer ser på Norge som attraktivt fordi det er store verdier her, kombinert med lav risiko og soningsforhold som ikke er avskrekkende. Etter disse medlemmers oppfatning må man tenke helhetlig for å komme denne typen kriminalitet til livs. Først og fremst er det viktig at den organiserte kriminaliteten ikke lønner seg. Dernest er det viktig med høyere straffer slik at de som vurderer slike handlinger, ikke anser det som tilstrekkelig attraktivt til å komme hit. Videre må standarden på soningsplasser som benyttes til utenlandske kriminelle, ned på et nivå som gjør at det ikke fremstår luksuriøst å sone en norsk fengselsstraff. Dette må også kombineres med en mer aktiv politikk for soningsoverføring til hjemlandet, gjerne i form av at Norge kjøper fengselsplasser i hjemlandet. Dette vil bli billigere enn at utlendinger soner i norske fengsler før utvisning, samtidig som kapasiteten i de norske fengslene blir bedre. Det viktigste argumentet for dette er likevel at det har større preventiv effekt og vil sende tydelige signaler til potensielle forbrytere om at de blir sendt rett hjem når de blir dømt her.

Etter disse medlemmers mening er det også avgjørende å ta fra utlendinger de sosiale og økonomiske ytelser og goder som oppnås i fengslene. Man har fra media sett eksempler på forbrytere som blir tatt og som sikrer daglig underhold av familien i hjemlandet basert på ytelser de får i fengslene. Når man samtidig vet at den kriminelle aktiviteten i forkant er begrunnet i behov for underhold av familien, sier det seg selv at fengselsoppholdet ikke har den nødvendige preventive effekt.

Menneskehandel

Komiteen støtter opp om regjeringens arbeid mot menneskehandel, og viser til at regjeringen har lagt frem tiltak for å bekjempe menneskehandel i en egen handlingsplan i desember 2010. Komiteen mener politiets spesialprosjekter rettet mot bakmenn, for eksempel EXIT i Hordaland og STOP i Oslo politidistrikt, er viktige i kampen mot menneskehandel. Komiteen er utålmodig og vil bidra til et høyt fokus på bistand til ofre for menneskehandel.

Komiteen mener det er viktig å forhindre salg av sex via annonsesider på Internett. Annonsemarkedet er av politiet beskrevet som selve livsnerven i det såkalte innemarkedet. I henhold til straffeloven § 202 er det straffbart å fremme andres prostitusjon, også gjennom nettannonser. Komiteen registrerer at teletilbyderne likevel ikke stenger tilgangen til nettsider som formidler andres prostitusjon, og ber derfor departementet utrede problemstillingene knyttet til teletilbyderne.

Straffeloven (strl.) §§ 60 a og 162 c – behov for utvidelse av anvendelsesområdet

Komiteen mener det er behov for å utvide anvendelsesområdet for strl. § 60 a, som er en generell straffeskjerpingsbestemmelse for deltagelse i organisert kriminalitet, og § 162 c, som retter seg mot «den som inngår forbund med noen om å begå en straffbar handling». Komiteen mener uttrykket organisert kriminalitet er vesentlig videre enn lovens begrep «organisert kriminell gruppe», og at bestemmelsen derfor har et for snevert anvendelsesområde. I henhold til forarbeidene til strl. § 60 a skal «en organisert kriminell gruppe» ha en viss struktur og varighet. Komiteen merker seg at bestemmelsen dermed ikke rammer alle tilfeller hvor flere opptrer i samvirke, eller hvor flere medvirker til en straffbar handling. Det vil ved vurderingen av om det foreligger en «organisert kriminell gruppe» være av betydning om det er etablert en viss organisatorisk eller hierarkisk struktur, om gruppen har internasjonale forgreininger, om det er avtalt en bestemt arbeidsfordeling mellom medlemmene, om gruppen har tilknytning til bestemte lokaler, om deltakerne møtes jevnlig mv. Også tidsaspektet vil kunne være av betydning. Jo lenger en gruppe har eksistert, desto mindre skal det til for at det foreligger en organisert gruppe i lovens forstand. Komiteen stiller spørsmål ved kravet om at det må være etablert en viss organisatorisk eller hierarkisk struktur for at en gruppe skal komme inn under bestemmelsens virkeområde. Det er etter komiteens syn ingen automatikk i at det må være en slik struktur for at det skal være organisert kriminalitet. Det at bestemmelsen er benyttet ved relativt få anledninger i domstolene, taler også for at bestemmelsens anvendelsesområde er for snevert. Komiteen mener med bakgrunn i dette at det er behov for å gå bort fra å tillegge organisatorisk eller hierarkisk struktur betydelig vekt i vurderingen av om det er tale om en «organisert kriminell gruppe».

Komiteen legger til grunn de samme vurderingene for forståelsen av «organisert kriminell gruppe» for strl. § 162 c, som for strl. § 60 a.

Kommunikasjonskontroll

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til NOU 2009:15 Skjult informasjon – åpen kontroll hvor Metodekontrollutvalget har foreslått at det bør åpnes for bruk av kommunikasjonskontroll i blant annet saker om menneskesmugling. Bakgrunnen for forslaget er bl.a. at ofrene for menneskesmugling ofte vil være tilbakeholdne med å samarbeide med politiet. Flertallet ser frem til at departementet vil

vedlegge forslag for Stortinget som en oppfølging av utredningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser viktigheten av at politiet får ta i bruk de metoder som er nødvendige for å avdekke organisert kriminalitet. Avlytting, spaning og infiltrering er metoder som politiet benytter. Disse medlemmer ser det som nødvendig at politiets tilgang til å benytte slike metoder utvides. Disse medlemmer ser nødvendigheten av å gjøre endringer i straffeprosessloven ved å senke strafferammevilkåret i §§ 216 a og 216 b for iverksetting av kommunikasjonskontroll.

Disse medlemmer vil også senke terskelen for kommunikasjonskontroll i straffeprosessloven § 216 c, og utvide hasteadgangen, jf. § 216 d, for påtalemyndighet og politi til å iverksette kommunikasjonskontroll mot mistenkte med etterfølgende domstolkontroll.

Disse medlemmer ser at organisert kriminalitet i stadig større grad er med på å finansiere terror. Disse medlemmer mener dette er en alvorlig utvikling og vil derfor styrke overvåkningskapasiteten innen PST og oslopolitiet. Disse medlemmer ser i denne sammenheng viktigheten av å utvide PSTs adgang til overvåking av mistenkte etter politiloven § 17d annet ledd. Disse medlemmer ser bekjempelse av terror og organisert kriminalitet som to sider av samme sak, og vil i denne sammenheng også se på muligheten for å utvide adgangen til lagring av IP-adresser.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til nødvendige endringer i straffeprosessloven § 216 slik at terskelen for politiets adgang til kommunikasjonskontroll senkes.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til endringer av politiloven § 17d annet ledd med henblikk på å utvide PSTs adgang til overvåkning av mistenkte terrorister.»

Bedre vern av kilder og informanter

Komiteen vil fremheve at opplysninger fra kilder og informanter vil være av stor betydning for å kunne avdekke og oppklare kriminalitet. Tilgang på slik informasjon vil imidlertid avhenge av at kilder og informanter gis nødvendig vern, for eksempel mot represalier fra kriminelle miljøer. Dette gjelder ikke minst i saker om grenseoverskridende, organisert kriminalitet. Komiteen er positiv til at departementet varsler at de vil gjøre endringer som gir informanter og kilder et bedre vern enn i dag, samtidig som hen-

synet til et effektivt forsvar blir tilstrekkelig ivaretatt. Komiteen mener det er behov for å gjøre endringer i regelverket knyttet til retten til innsyn, som er meget vid i norsk rett. Kontroll med sensitive opplysninger, samt forutberegnelighet og sikker beskyttelse av disse, er helt avgjørende for effektiv bekjempelse av en del av den alvorligste kriminaliteten. Svikter det i beskyttelsen av informasjon, vil det være vanskelig å rekruttere informanter, noe som er avgjørende for å bekjempe organisert kriminalitet. Det er vanskelig å tenke seg at personer vil være villige til å gi opplysninger om andres kriminalitet dersom dette kan få store konsekvenser for vedkommende eller vedkommendes families liv eller helse. Komiteen mener det bør foretas en lovendring som sikrer at informanternes identitet holdes utenfor innsyn, og at informasjon som fører til etterforskning, og som ikke benyttes som bevis i retten, også unntas innsynsrett.

Komiteen vil fremheve behovet for bedre beskyttelse av politiets informanter og vitner. Politiet og påtalemyndigheten har gjentatte ganger understreket overfor justiskomiteen og Justisdepartementet at en av de største svakhetene ved dagens regler i kampen mot alvorlig og organisert kriminalitet, er manglende muligheter for å skjerme informanter og vitner i straffesaker. Komiteen viser til Riksadvokatens høringsuttalelse til Metodekontrollutvalgets utredning, NOU 2009:15 Skjult informasjon – åpen kontroll, hvor det redegjøres godt for hvilke konsekvenser rettstilstanden får i praksis. Det er ikke en holdbar situasjon at saker avsluttes fordi påtalemyndigheten ikke kan garantere for vitners og informanternes sikkerhet. Komiteen imøteser lovendringsforslag fra regjeringen på dette feltet.

Måling av politiinnsats

Komiteen mener at til tross for at dagens måleparametere kan gi et godt bilde på resultater i enkelt saker, kan de i bekjempelsen av organisert kriminalitet virke mot sin hensikt. Komiteen mener videre at det er en svakhet at dagens parametere ikke støtter opp om et forebyggende siktemål, mål om skadebegrensning eller redusert trussel. Det er etter komiteens syn et problem at man fokuserer på mengdekriminalitet fremfor saksområder som krever mye ressurser i forhold til det antall saker politiet kan forvente å få oppklart. Komiteen mener derfor at det er behov for revisjon av måleparameterne, slik at fokuset dreies i retning av strategisk etterretning og bekjempelse av aktører innen organisert kriminalitet. Helt konkret mener komiteen at politiet bør få uttelling for å prioritere arbeidet knyttet til hvitvasking, inndragning, korrupsjon, å få frem flere «§§ 60a og 162c-saker», og arbeid med forebygging.

Viktigheten av et forsterket samordningsorgan

Komiteen mener på bakgrunn av den organiserte kriminalitetens alvorlige karakter at det er viktig å styrke det eksisterende samordningsorganet (Politidirektoratet, Riksadvokatembetet og KRIPOS). Komiteen mener Politidirektoratet bør innta en mer aktiv rolle enn i dag, for å sikre en styrket og koordinert ledelse for å tilrettelegge for en mer effektiv og bedre samordning av politiinnsatsen. Komiteen er videre enig i beskrivelsen i meldingen av det fremtidige samarbeidsorganet, og mener det er svært viktig at dette trekkes frem som et eget tiltak i meldingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, merker seg at det pågår en debatt om hvorvidt det bør opprettes en sentral spaningskapasitet ved Kripos. Flertallet viser til at Politidirektoratet har synspunkter om at man vil kunne få mer ut av spaningsressursene ved å beholde ressurser i distriktene som Kripos vil kunne benytte seg av ved behov.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil påpeke viktigheten av den allerede eksisterende «innsatsstyrken» i arbeidet mot mobil organisert kriminalitet. Politidirektoratet og riksadvokaten, i samarbeid med Kripos, koordinerer «innsatsstyrken» med basis i UP og Kripos. Utgangspunktet for styrken er å forsterke samarbeidet og samordningen mellom Kripos, UP og de lokale politidistriktene i arbeidet mot organiserte mobile kriminelle. «Innsatsstyrkens» arbeid sees i sammenheng med politiets innsats mot mobil organisert kriminalitet og hurtigprosjektene for effektiv pågripelse, domfellelse og uttransportering av utenlandske statsborgere som begår kriminalitet og den styrkede innsatsen knyttet til grensenære kontroller.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det som helt nødvendig å opprette en egen nasjonal enhet som skal ha et helhetlig koordinerings- og etterforskningsansvar for saker som omhandler organisert kriminalitet. Denne enheten skal ha ressurspersoner i hvert politidistrikt i tillegg til en sentral enhet. Enheten skal finansieres direkte fra Justisdepartementet, og enheten skal ikke belaste de ordinære budsjettene i politidistriktene.

Disse medlemmer vil at utrykningspolitiet (UP) skal være en del av denne enheten. UPs rolle som trafikkpoliti skal tones ned, og primæroppgaven skal være rettet mot organisert kriminalitet.

På denne bakgrunn vil disse medlemmer fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette en nasjonal enhet som skal ha det helhetlige ansvaret for koordinering og etterforskning av organisert kriminalitet.»

Komiteens medlemmer fra Høyre vil framheve Kripos som et kompetansesenter for norsk politi med hovedmål å forebygge og bekjempe organisert og annen alvorlig kriminalitet. Disse medlemmer mener det er viktig at Kripos får større muligheter til å ivareta dette viktige ansvaret. Disse medlemmer etterlyser derfor at Kripos blir styrket med mer operativ kapasitet enn i dag, for eksempel ved at det opprettes en egen spaningsavdeling direkte underlagt Kripos.

Tverretatlig samarbeid

Komiteen vil påpeke viktigheten av godt samarbeid mellom politi og påtalemyndighet, kommunale myndigheter, frivillige organisasjoner og næringsliv for å oppnå en effektiv innsats mot organisert kriminalitet. Samarbeid mellom de ulike myndigheter har ikke vært og er ikke en selvfølge, og det er viktig med konstant høyt fokus på samarbeid for å lykkes i kampen mot organisert kriminalitet, ikke minst når det gjelder å forebygge. Det eksisterer allerede flere samarbeidsfora mellom politiet, påtalemyndigheten og kontrollatene, både sentralt og lokalt, og komiteen mener det vil være viktig å bygge på eksisterende samarbeid i den videre utviklingen. Komiteen mener det er svært positivt at meldingen er offensiv når det gjelder tverrfaglig samarbeid ved å ta initiativ til samordningsmøter i regi av politimestrene.

Komiteen vil påpeke at når flere instanser skal samarbeide, vil det kunne oppstå usikkerhet og dilemmaer når det gjelder taushetsplikt, i forhold til informasjonsplikten. Komiteen mener det er viktig at taushetsplikten ikke blir et hinder for forebygging, og vil påpeke viktigheten av god informasjonsdeling for å oppnå gode resultater.

Komiteen synes det danske systemet for samarbeid mellom skatteetaten og politiet fremstår som svært effektivt, og ønsker å se på om Norge bør formalisere et liknende samarbeid. Grunntanken der er at den enkelte som er del av en kriminell gruppe, blir ettergått på alle områder som er lovregulert og blir tatt for alle lovbrudd. Dette forutsetter tett kontakt mellom ulike offentlige etater.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener man konkret må få til informasjonsutveksling mellom ulike offentlige institusjoner. Dersom politiet har informasjon om forhold som er relevant for et kontrollorgan, må dette utleveres slik at kontrollen blir mer effektiv. Der organiserte kriminelle gjør noe som bryter med loven, må

dette komme den relevante myndighet til kunnskap. Det er også viktig at informasjonsflyten går andre veien slik at politiet og påtalemyndigheten nyter godt av den informasjon de øvrige offentlige organer sitter på.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag som gjør at taushetsplikten i det offentlige ikke er til hinder for informasjonsutveksling mellom offentlige organer i kampen mot organisert kriminalitet.»

Internasjonalt samarbeid

Komiteen peker på at den organiserte kriminaliteten er grenseløs og krever internasjonalt samarbeid for å kunne bekjempes. Komiteen mener det er svært viktig med et godt samarbeid på tvers av landegrensene, og mener det er avgjørende at Norge også i fremtiden er aktive i internasjonale fora som har organisert kriminalitet på dagsordenen, herunder i FN, EU, Europarådet, OSSE, Østersjøsambandet og i nordiske samarbeidsfora. Komiteen mener videre at Norge bør fortsette å bidra med oppbygging av justissektoren i utviklingsland preget av fattigdom, svak justissektor og svak styring, da komiteen kjenner til at organiserte kriminelle i økende grad synes å flytte virksomheten til slike land, blant annet til Vest-Afrika.

Komiteen vil spesielt trekke frem viktigheten av det nære justispolitiske samarbeidet med EU, som i løpet av de siste ti årene har utviklet seg til et viktig verktøy for norske myndigheter i kampen mot organisert og grensekryssende kriminalitet. Komiteen mener Norges mest sentrale samarbeidsavtale med EU når det gjelder bekjempelsen av organisert kriminalitet, er Schengen-samarbeidet. Komiteen vil imidlertid også trekke frem samarbeidsavtalene med henholdsvis Europol og Eurojust, tilknytningsavtalen til Prüm-samarbeidet, samt tilknytningsavtalen til EUs konvensjon om rettslig bistand. Komiteen merker seg at flere og flere avtaler blir formalisert gjennom EU. Komiteen mener det er nødvendig å hindre forsinkelse i etterforskningen og å sikre effektivt internasjonalt samarbeid ved at Norge tiltrer de relevante instrumentene. Komiteen mener de internasjonale instrumentene for samarbeid er helt avgjørende for bekjempelse av organisert kriminalitet.

Komiteen viser til at en svært viktig del av det internasjonale samarbeidet er soningsoverføring. Komiteen støtter regjeringen i dens arbeid med å få på plass returavtaler med en rekke land for å sikre effektiv gjennomføring av tvangsmessige returer.

Komiteen mener videre det er viktig å intensivere arbeidet med soningsoverføring.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen opprette en nasjonal enhet som skal ha det helhetlige ansvaret for koordinering og etterforskning av organisert kriminalitet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til nødvendige endringer i straffeprosessloven § 216 slik at terskelen for politiets adgang til kommunikasjonsskontroll senkes.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til endringer av politiloven § 17d annet ledd med henblikk på å utvide PSTs adgang til overvåkning av mistenkte terrorister.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen foreslå nødvendige endringer for en utvidet registrering og kontroll ved ankomst av innvandrere slik at registreringen også omfatter DNA-profiler.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sørger for at PST og andre relevante politienheter får

tilgang på alle registrerte opplysninger om ankomne innvandrere.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen snarest opprette en gruppe for faglig støtte i kampen for cybersikkerhet til Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen snarest etablere et nasjonalt cybersenter, i tråd med retningslinjer gitt i strategien for cybersikkerhet.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag som gjør at taushetsplikten i det offentlige ikke er til hinder for informasjonsutveksling mellom offentlige organer i kampen mot organisert kriminalitet.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Meld. St. 7 (2010–2011) – kampen mot organisert kriminalitet – en felles innsats – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 12. april 2011

Per Sandberg

leder

Jan Bøhler

ordfører

